

Man får inte intrycket att ungdomarna tar det lätt med skolarbetet. Det stora flertalet säger att de tycker skolarbetet är viktigt och omkring hälften oroar sig för det (ibland—mycket).

Betänkligt är att drygt en tredjedel under dessa ungdomsår känner vantrivsel i skolan.

Endast omkring hälften av ungdomarna har klarat sin skolgång helt efter utstakade linjer från första klass t.o.m. nian eller till 18 år, för dem som fortsatte. Någon form av trassel är alltså en vanlig företeelse.

Problemen i skolan anses hopa sig i våra dagar. Det talas mycket om vantrivsel och stora disciplinsvårigheter. Detta gäller i synnerhet på högstadiet. Främst skall vi här låta ungdomarna ge sin syn på skolan och trivseln där, men när det gäller skoltrötthet tar vi också mödrarnas uppgifter till hjälp. Även om våra data inte är rykande aktuella härrör de dock från 70-talet.

15-åringarna skall också få ge sin syn på skolans straff och straffmetoder och få uttala sig om hur reglerna skulle vara, om de som rektorer fick bestämma dem.

Trivseln i skolan under högstadie- och gymnasietid bedömd av eleverna.

”Vad tycker du om skolan?” Så lød en inledande fråga. Svaren är kategoriserade i fem alternativ från dåligt till mycket bra.

Drygt en tredjedel ställer sig positiv till skolan vid 15 år, något fler — 41 % av flickorna och 37 % av pojkarna — tycker då illa eller mindre bra om skolan. Procenten av dem som tycker bra om skolan har till 18 år ökat till 40 % för flickorna och 46 % för pojkarna av dem som då fanns kvar i skolan.

Omkring en tredjedel av ungdomarna ställer sig negativa till skolan både vid 16 och 18 år. Det är

kanske förvånande att så många som en tredjedel ställer sig negativa till skolan också vid 18 år, då de mest skoltrötta redan slutat. Men åtskilliga känner sig väl pressade till att gå kvar för den framtida utbildningens skull och för att slippa gå arbetslösa.

Den grupp som under de här åren uttrycker den kraftigaste vantrivseln i skolsituationen är flickor, när de fyller 16 år. De utgör en fjärdedel, medan motsvarande procenttal för pojkarna är 8 %. En större procent av pojkarna är däremot placerade i kategori ”mindre bra”. Är det kanske fråga om att uttrycka sig olika, där flickorna ger kraftigt uttryck för sin vantrivsel men pojkarna är mer försiktiga eller tafatta att uttrycka känslor?

För att få lite kläm på vad ungdomarna inte gillade i skolan ställdes frågan; ”Vad tycker du inte om i skolan?” I tabell 3 redovisas resultaten för svaren ungdomarna gav då de var 15–17 år. Här har vi endast räknat med första skälet ungdomarna nämnde. Vi skall här endast ta upp svaren från 15-åringarna, som ju fortfarande alla går i skolan. Var fjärde flicka vid 15 år och 45 % av pojkarna nämner ett skolämne. Oftast nämner flickorna matematik, fysik och kemi medan pojkarna nämner matematik och ”svenska, historia, samhällslära” (sammantagna). Läraren omnämner 17 % av flickorna och 15 % av pojkarna. ”Att det är stressigt” med läxor, betyg och skrivningar nämner ungefär lika många, att skoldagar är för långa och att man börjar för tidigt på morgonen kommer på fjärde plats för flickorna med ungefär lika många procent.

”Kamrater, mobbing och bråk i skolan” nämns endast av en flicka och två pojkar!

För att belysa hur ungdomarna såg på förhållandet till kamrater och lärare ställdes följande fråga: ”Hur är skolkamraterna? Hur trivs du i klassen? Är lärarna för det mesta trevliga eller ej?” Frågan om kamraterna gavs när ungdomarna var 16 och 17 år gamla och frågan om lärarna, när de var 15–17 år.

Tabell 3. Intervjuer 15–17 år

	15 år		16 år		17 år	
	Flickor (n=71)	Pojkar (n=92)	Flickor (n=60)	Pojkar (n=93)	Flickor (n=47)	Pojkar (n=73)
<i>Vad tycker du inte om i skolan? (Första skälet)</i>	%	%	%	%	%	%
Nämner något skolämne	24	45	52	54	17	29
Lärarna	17	15	10	12	17	8
För stressigt (läxor, betyg, skrivningar)	14	13	7	6	23	18
För långa skoldagar el. skolan börjar för tidigt på morgonen	13	5	5	6	6	8
Tycker illa om allting	6	3	2		2	
Maten	6	3	2	4	2	5
Dåliga lokaler	3	2	5	3		7
Kamrater, mobbing, bråk i skolan	1	2	5	1		3
Är inte ngt särskilt el tycker om allt	11	8	12	11	26	16
Övrigt	5	4		2	6	5

Majoriteten tycks trivas bra med skolkamraterna. Vid 16 år säger sig två tredjedelar av flickorna och 79 % av pojkarna trivas bra med kamraterna. Till 17 år har procenten ytterligare ökat till 77 och 83 % för respektive flickor och pojkar, som går kvar i skolan.

Inte heller får lärarna dåligt betyg av sina elever. Kritik mot läraren ger man mest uttryck åt vid 16 år, då drygt var femte flicka och 14 % av pojkarna uttalar sig negativt. Pojkarna uttalar sig signifikant mer positivt än flickorna vid 15 år. 64 % av pojkarna anger vid 15 års ålder att lärarna för det mesta är trevliga eller jättebra mot 38 % för flickorna. Vid 16 års ålder är motsvarande siffror 30 resp 48 % och vid 17 års ålder 60 resp 64 %. Det är här kanske fråga om en olika utvecklingsfas för flickor och pojkar. Eller är skillnaden beroende på flickornas större öppenhet och större förmåga att ge uttryck för vad de känner?

Ungdomarna tillfrågades också vilket ämne de tyckte bäst om under åren 15–17 år. Nu har de ju så olika ämnen så det är inte mycket mening med att redogöra härför utan att veta hur många som har valt de uppgivna ämnena. Det ska bara konstateras att det är övningsämnena som ungdomarna nämner i första hand. De svar de ger på frågan varför de tycker bäst om ett ämne är oftast det enkla svaret "för det är så roligt". Därefter kommer svaret "för man får göra något" dvs vara aktiv och verksam. Andra svar som nämns i någon större utsträckning

är "det är roligt lära sig eller det är nyttigt att kunna", "för att man är duktig i ämnet".

Hur bekymrade är ungdomarna själva över sina prestationer i skolan och hur viktigt tycker man att skolarbetet är?

När ungdomarna var 15–17 år ställdes frågan: "Händer det att du oroar dig för skolarbetet?" En hel del av ungdomarna oroar sig för skolarbetet i viss utsträckning. Procenttalen varierar mellan 34 och 44 % under de här åren med högsta procenttal vid 15 år (fl. 44 %, p 42 %).

Också i "Oroar sig för" formuläret givet vid 15 år kom oron för skolan fram. Omkring hälften av ungdomarna oroar sig (ibland – mycket) "för att inte vara så bra i skolan", "för mitt skolarbete". Drygt en tredjedel har svårt att "koncentrera sig i skolarbetet".

Hur angeläget ungdomarna ansåg skolarbetet vara sökte vi belysa med intervjufrågan: "Tycker du att det är viktigt för dig att lyckas bra i skolan".

Det är ett fåtal som svarar nej på frågan: "Tycker du att det är viktigt för dig att lyckas bra i skolan?"

Majoritetens ansåg att läraren skulle straffa.

Det är ett fåtal som svarar nej på den frågan. Det är avgjort de flesta som bejakar den. Från 15 år stiger procenttalet från 56 till 74 % vid 17 år för flickorna. För pojkarna sjunker det däremot från 68 % vid 15 år till 55 % vid 17 år.

En grupp på 20 – 30 % i åldern 15–17 år är tveksam till att det är viktigt och svarar med "nja", "så där lagom".

Ungdomarnas inställning till skolans straff och straffmetoder.

Till 15-åringarna ställdes en hel del frågor för att få fram hur eleverna tyckte läraren borde handla i olika skolsituationer. "Ska läraren straffa eleven?", "När ska läraren straffa eleven?", "Hur ska läraren straffa eleven?" "Vad ska läraren göra med elever som aldrig får höga betyg?" Majoriteten, 62 % av flickorna och 75 % av pojkarna ansåg att läraren skulle straffa. På frågan, när läraren skulle straffa, så är det främst "när eleven stör lektionerna, busar, bråkar och är olydig"; så anser 40 % av flickorna och 31 % av pojkarna. Därefter (19 %) anger pojkarna som anledning "att man förstör". Det är bara 5 % av flickorna som anger den anledningen (tabell 4).

På frågan hur läraren ska straffa anser en tredjedel att eleven skall sitta kvar (efter skoldagens slut).

Tabell 5. Hur ska läraren straffa? 15 år

	Flickor (n= 39) %	Pojkar (n= 65) %
Aga	3	3
Låta eleven sitta kvar (efter skoldagens slut)	33	31
Ge anmärkning	8	3
Säga till	26	20
Kasta ut eleven	10	8
Tillkalla annan auktoritet (rektor, ringa föräldrar)	12	12
Skicka till OBS-klinik	3	3
Låta eleven ersätta		6
Vet inte	5	12
i. u.		2

Var fjärde flicka och var femte pojke tycker att läraren ska "säga till". Tillkalla rektor eller ringa till föräldrarna tycker 12 %. Mera drastiska åtgärder som att "kasta ut eleven" tycker 8–10 %. Endast en flicka och två pojkare är anhängare av aga (tabell 5).

På frågan: "Vad ska läraren göra med elever som aldrig får höga betyg?" svarar mer än hälften av flickorna men endast en tredjedel av pojkarna att läraren skall uppmuntra och hjälpa. Skillnaden mellan flickor och pojkare är signifikant på <.05 nivån (tabell 6).

Tabell 6. "Vad bör läraren göra med elever som aldrig får höga betyg?" 15 år

	Flickor (n= 71) %	Pojkar (n= 93) %
Uppmuntra eller hjälpa	52	34
Inte göra någonting	18	22
Ge extraundervisning el skicka till specialklass	10	15
Sätta sig in i situa- tionen lite mer	9	3
Få eleven intresserad, göra det roligt	3	3
Säga åt eleven att skärpa sig	1	10
Vet inte	7	13

Tabell 4. När ska läraren straffa elever? 15 år

	Flickor (n= 42) %	Pojkar (n= 64) %
Stör lektioner, busar, är olydig, bryter regler	48	31
Kommer för sent	21	11
Är besvärlig mot lärare, slår lärare	7	9
Är uppkäftig	7	8
Förstör	5	19
Skolkar	5	8
Stjäl		1
Annat	7	13

Om du vore rektor i skolan, skulle reglerna vara annorlunda än nu?

En annan fråga vid 15 år löd: "Om du vore rektor i skolan, skulle reglerna vara annorlunda än nu?" Omkring hälften av ungdomarna ansåg att reglerna skulle vara mer tillåtande. En tredjedel av flickorna och knappt hälften av pojkarna menade att de skulle behålla nuvarande regler. Endast en pojke och två flickor ansåg att reglerna skulle vara mer restriktiva än nu. Av tabell 7 framgår att 40 % av flickorna och hälften av pojkarna ansåg att man skulle få röka eller använda rökruta i skolan. Önskemål nummer 2 var att få vara inne på rasterna. Var femte flicka ville att man skulle få äta godis och tugga tuggummi. Det var endast 9 % av pojkarna som nämnde det.

Tabell 7. "Om du var rektor i skolan skulle reglerna vara annorlunda än nu?" Tillåta vad?

	Flickor (n= 40) %	Pojkar (n= 43) %
Skulle få röka, använda rökruta	40	49
Äta godis, tugga tuggummi	20	9
Få vara inne på rasterna	20	14
Ordna så läraren är mer jämförd med eleverna	3	2
Skulle få gå utanför skolorrådet	3	2
Tillåta för sena ankomster		2
Få kasta snöboll		7
Ta bort kvarsittning	3	2
Annat	13	12

Sammantagna ger ungdomarnas svar långt ifrån någon bild av en vilt revolterande ungdom, tvärtom. Vore de rektorer skulle åtminstone hälften av pojkarna och en tredjedel av flickorna låta det förbli vid status quo. En majoritet anser att läraren ska straffa, i synnerhet ska de straffas som stör ordningen. Men man önskar också att läraren ska uppmuntra och hjälpa dem som får dåliga betyg. Och de metoder man rekommenderar för att upprätthålla ordningen är väl de allmänt praktiserade.

Skoltrötthet och skolk på högstadiet

I intervjuerna med ungdomarna ställdes inte någon

direkt fråga om skoltrötthet eller skolk medan de gick på högstadiet, men ofta framkom uppgifter här- om på tal om trivseln i skolan. Vid senare intervju- tillfällen har de dessutom tillfrågats härom.

Mödrarna har i formulär och intervjuer t o m 17 år besvarat frågor om bekymmer med skolan och ovil- lighet att gå till skolan.

Ur dessa olika källor, antingen de framkommit genom ungdomarna själva eller mödrarna, har sam- manställtts graderade uppgifter om förekomsten av skoltrötthet och skolk någon gång under högstadiet.

Eftersom uppgifterna delvis inte är lämnade sam- tidigt som ungdomarna gick i högstadiet är de väl lite osäkra. Men man kan ju förmoda att ungdo- marna i högre ålder kunde svara mer uppriktigt än när skolket pågick. Det är här inte fråga om att man skolkat några enstaka timmar utan om ett mera rejält skolk.

Procenttalen för skoltrötthet och skolk gäller allt- så något eller några av åren, när eleverna gick på högstadiet. Man kan konstatera att ungefär hälften passerat högstadiet utan att de själva eller mamma ansett dem vara skoltrötta. Skoltrötta utan att skolk omtalats har ungefär en fjärdedel varit. Uppgifter om skolk har vi om 31 % av flickorna och 19 % av pojkarna. I vår undersökning är det fler flickor än pojkar som står för högggradigt skolk på högstadiet.

Skoltrötthet på högstadiet har korrelerats med ett antal samtidiga variabler eller nära samtidiga vari- abler. Det gäller bruk och missbruk av berusnings- medel och tobak, samvaro med motsatt kön, kon- flikter med mor och far. Dessutom har skoltrötthet korrelerats med svåra konflikter mellan föräldrarna under barnens uppväxttid.

Korrelationerna är mestadels signifikanta. Sam- bandet är starkast med tobak med korrelationer på .52 - .57 för båda könen. För flickorna är de avse- värda när det gäller narkotika vid 14 och 15 år (.53 och .55). Skoltrötthet och konfliktvariablerna har oftast signifikanta samband för flickorna, men i re- gel inte för pojkarna. Det ligger väl nära till hands förmoda att flickornas konflikter med föräldrarna har ett samband med att de mer övervakas kanske beroende på föräldrarnas större ångslan för deras bruk och missbruk av berusningsmedel, och för deras samvaro med motsatt kön. Sambandet för

flickorna mellan skoltrötthet och frekventare förekomst av svåra konflikter mellan föräldrarna under uppväxttiden tyder kanske på att flickorna tar det hårdare med sådana konflikter. 30 % av flickornas föräldrar hade sådana konflikter och 38 % av pojkarnas.

Inga signifikanta socialgruppsskillnader föreligger när det gäller skoltrötthet.

Vid slutet av den här beskrivna åldersperioden – vid 18 år – befinner sig ännu omkring hälften av ungdomarna i skola (50 % av flickorna och 56 % av pojkarna).

Drygt hälften av studiens ungdomar (60 % flickor och 55 % pojkar) har klarat sin skolgång efter utstakade linjer från första klass upp till 9:an eller till 18 år (för dem som fortsatte) utan något trassel i form av 2 år i samma klass, skolmognadsklass, hjälpklass, obklass, avbruten skolgång eller byte av linjer på gymnasiet. Vi kan alltså konstatera att sådant bekymmer någon gång under skoltiden är en vanlig företeelse.

Kommentar:

Man får inte intrycket att dessa ungdomar tar det lätt med skolarbetet. Det stora flertalet säger att de tycker skolarbetet är viktigt och omkring hälften oroar sig för det (ibland – mycket).

Betänkligt är att drygt en tredjedel under dessa ungdomsår inte känner trivsel i skolan. Likaså är det beklagligt att omkring hälften ansetts skoltrötta någon gång under högstadiet.

Intervjuerna ger sannerligen inte vid handen att dessa ungdomar skulle upplevt skolan som kravlös. Säkert skulle en stor del av dem positivt upplevt om det kunnat ske någon form av varvning mellan skolarbete och praktiskt arbete under tidiga brytningsår.

De skoltrötta under högstadiet brukade som var att vänta mer narkotika och tobak och sniffade mer. Flydde man till berusningsmedel och tobak för att man var skoltrött eller var man skoltrött för att man använde dessa medel i stor utsträckning?

De skoltrötta flickorna hade mer konflikter med både mor och far. Det ligger väl nära till hands förmoda att detta berodde på att mor och far vakade mer över dem just för att föräldrarna var mer rädda

för flickornas samvaro med pojkarna.

Vi kan till slut konstatera att det endast är omkring hälften av ungdomarna som klarat sin skolgång helt efter utstakade linjer från första klass till 9:an eller till 18 år (för dem som fortsatte skolan). Någon form av trassel är alltså en vanlig företeelse.

SOCIAL BOSTAD SÖKER HEM för ungdomar upp till 25 år

Ungdomarna har sociala och/eller psykiska problem och kommer till oss på eget initiativ, via skolan, sjukhus och sociala organ. De behöver bo hos familjer som kan ge dem stöd och ställa rimliga krav.

Vi söker familjer, i Stockholm och inom c:a 10 mils avstånd, med:

- engagemang och intresse för denna åldersgrupp
- samarbetsförmåga
- utrymme för en ny familjemedlem

Vi erbjuder:

- god ersättning
- handledning och stöd
- kontinuerlig kontakt med ungdomarna och värdfamiljerna

Vidare upplysningar lämnas genom SOCIAL BOSTAD, Familjevårdssektionen, Stockholms Socialförvaltning, Astrid Kleineman, tel 08/58 90 77 eller Ulla Öberg, tel 08/58 90 76.